

A kultúra – az ENSZ Egyezmény tükrében

A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény a 30. cikkében rögzíti, hogy a szerződő államok a fogyatékossgal élő személyeknek a kulturális életben való részvételhez való, mindenkit megillető jogát, és minden megfelelő intézkedést meghoznak, hogy a fogyatékossgal élő személyek **akadálymentes formában** élvezzék a hozzáférést a kulturális dokumentumokhoz; **a televízió műsorait, a filmeket, színházat** és egyéb kulturális tevékenységeket. Továbbá hozzáférjenek a különböző kulturális rendezvényeket biztosító színhelyekhez (színházak, múzeumok, mozik, könyvtárak, stb.)

Nagyon fontos, hogy a „a fogyatékossgal élő személyek lehetőséggel bírjanak alkotó, művészi és szellemi készségeik fejlesztésére és alkalmazására; nem csupán saját céljaik elérése, hanem a társadalom gazdagítása érdekében.” Azaz önállóan kifejezhessék művészeti identitásukat, önálló művészeti alkotásokat hozhassanak létre, képezhessék magukat.

A cikk 4. pontja kiemeli a siketkultúrát is: „a fogyatékossgal élő személyek a mindenkit megillető módon jogosultak sajátos kulturális és nyelvi identitásuk elismerésére és támogatására, **ideértve a jelnyelvet és a siketkultúrát.**”

A hallássérültek szempontjából mit jelent ez? A magyar állam köteles biztosítani a hallássérültek részére a televízió műsorainak, a filmek feliratozását. Az államnak kötelessége pl. a különböző kulturális rendezvényeken biztosítani az esélyegyenlőséget, pl. jelnyelvi tolmács, indukciós hurok a színházi előadásokra vagy a múzeumi látogatásokra.

Lehetőséget kell biztosítaniuk a hallássérült művészeknek is, hogy képezhessék magukat, tanulhassanak, önállóan és szabadon alkothassanak festményeket, szobrokat, egyéb képzőművészeti alkotásokat.

Nézzük a jelenlegi hazai jogszabályokat is!

2009. évi CXXV. Törvény a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról: „Az Országgyűlés figyelembe véve, hogy a hallássérült, valamint a siketvak emberek a társadalom egyenrangú és egyenjogú tagjai, **elismerve a jelnyelv kulturális, közösségformáló erejét**, a hallássérült és siketvak személyek nyelvi jogainak rögzítése és a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférésük biztosítása érdekében, a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény rendelkezéseivel összhangban a következő törvényt alkotja:

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló **1998. évi XXVI. törvényt az alábbiak szerint módosította:**

a **15. §** A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.) 4. § h) pontja helyébe az alábbi rendelkezés lépett:

„h) egyenlő esélyű hozzáférés:

ha) **a szolgáltatás egyenlő eséllyel** hozzáférhető akkor, ha igénybevétele - az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal - mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető,

hc) **az információ egyenlő eséllyel** hozzáférhető akkor, ha az mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető, az ahhoz való hozzájutás pedig az igénybe vevő számára akadálymentes.”

A rádiózásról és televíziózásról szóló **1996. évi I. törvény 2. Címe az alábbi 8/A. §-sal egészült ki:**

„**8/A. §** (1) A közszolgálati, illetve az országos televíziós műsorszolgáltató - a szakosított műsorszolgáltató kivételével - köteles biztosítani, hogy a műsorszolgáltatása során

a) valamennyi közérdekű közlemény, illetve - amennyiben a műsorszám jellegéből más nem következik - hírműsorszám,

b) a filmalkotás, valamint a 2. § 19. pontjának e) alpontjában meghatározott és a fogyatékos személyek számára készített közszolgálati műsorszám naptári naponként

ba) a 2010. évben legalább két órán keresztül,

bb) a 2011. évben legalább négy órán keresztül,

bc) a 2012. évben legalább hat órán keresztül,

bd) a 2013. évben legalább nyolc órán keresztül,

be) a 2014. évben legalább tíz órán keresztül,

bf) a 2015. évtől teljes egészében

magyar nyelvű felirattal vagy jelnyelvi tolmácsolással is elérhető legyen.

(2) A feliratozással, illetve jelnyelvi tolmácsolással megkezdett műsorszámot a műsorszolgáltató annak teljes időtartama alatt - a műsorszám egységét nem sértve - 6 óra és 24 óra közötti időszakban köteles feliratozni, illetve jelnyelvi tolmácsolással ellátni.”

Az Országos Fogyatékosügyi Program (OFP) a kultúra kapcsán az integrációt, az egyenlő esélyű hozzáférést és a **kulturális javakhoz való hozzáférést** hangsúlyozza. Az OFP 3.7 pontja kiemeli, hogy „az Európai Unió irányelveire és a technika fejlődésére figyelemmel olyan programokat kell indítani, amelyek elősegítik a fogyatékos személyek különböző csoportjai számára a kulturális javakhoz való hozzáférés lehetőségét. Idetartoznak a köz-kulturális intézmények (színházak, mozik stb.) fizikai és **kommunikációs akadálymentesítése**, illetve a múzeumok bemutatásra kerülő tárgyainak hozzáférhetővé tétele pl. a látás-, illetve hallássérült személyeknek.”

Az OFP fontosnak tartja, hogy támogatást kell biztosítani az amatőr és a professzionális fogyatékos művészeknek, művészeti egyesületeknek és társaságoknak, melynek célja a társadalmi tudat formálása is.

Biztosítani kell a fogyatékos alkotóknak a nemzetközi és hazai kulturális fesztiválokon, a csereprogramokat és a vendégszerepléseket is.

Mint látjuk, már maga az OFP eléggé részletesen taglalja a kultúrához való jogot, esélyegyenlőséget, ebből a szempontból a hazai jogszabályozás magas szinten van. Ami kérdés, az a gyakorlati megvalósítás, még sok a tennivalónk pl. a színházak, a múzeumok kapcsán is. Gyakoribbá kell tennünk a tolmácsolt színházi előadásokat, a múzeumoknak rendszeresen kellene biztosítaniuk jelnyelvi tolmáccsal kísért csoportos látogatásokat. A hallássérült művészeinket is jobban fel kell karolnunk, erősíteniük kell a kulturális életünket, annak színvonalát, új, merészen gondolkodó szakemberekkel együtt.

A **Grundtvig jelnyelvi könyvtár nemzetközi projekt** eredményként **jelnyelvre adaptáltuk** A kis herceg valamint a Pál utcai fiúk című regényeket. Érdekes intellektuális utazást kínálunk a világirodalom jelnyelven életre hívott műveivel, közösségi vetítések és a filmről való beszélgetések előtt nyitva az út. Az EU-s forrásból támogatott projekt az „Élethosszig tartó tanulás” gondolata köré épül. Tekintsd meg a projektet és filmeket: <http://www.signlibrary.eu/hu>